

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף י"ט

(א) **אימא סיפא, ספק בכורות וכו'- וק', למה הק' הגמ' רק משום דנוקמה המשנה כר"א, הרי בלא"ה המשנה ק' מיני' ובי', דברישא תנן דספק נזירות להקל, ובסיפא תנן דספק בכורות להחמיר, ומ"ש. וכו' הר"ן, דבעצם הי' שייך לחלק בין ספק בין אם מעייל גופו לספיקא, ובין אם מעייל ממונו לספיקא, אבל עכשיו דהגמ' ס"ל שיש לדמות הכנסת ממונו לספק והכנסת גופו לספק, שפיר יש להק' מהסיפא. והתוס' הרא"ש כ' דמעיקרא הי' שייך לחלק בין הרישא והסיפא, דשאני ספק בכורות, דהקדש היא, וחמירי, ולכן מחמירין בספק בכורות טפי מספק נזיר, אבל עכשיו דמדמין ספק נזיר לספק מקדיש כוי, שפיר פרכי' מרישא לסיפא. אולם הרשב"א תי' באור"א, דבאמת קו' זו (דהסיפא קתני ספק בכורות לחומרא) אינה עיקר קו' הגמ', ובאמת קו' הגמ' תמוה, וכמו שהק' אח"כ, איך מדמין קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם. וע"כ ביאר הרשב"א דקו' הגמ' הוא באמת הקדמה לקו' שני', מהא דספק משקין על הא דספק בכורות. וע' במנחת שלמה שכ' לתרץ קו' הרשב"א באור"א, דהה"א של הגמ' הי' דכיון דבבכור הדין הוא דצריך האדם להקדישו, ולכן נקרא בכור דבר הנדור לחד מ"ד לעיל (י"ג), ומה שהבכור קדוש מאליה היכא שאינו מקדישו, היינו רק דהתורה עומדת במקום האדם (וכמש"כ המהרי"ט אלגאזי דהפקר פטור מבכור, דצריך דין בעלים על הבכור כדי לחייבו בדין בכור, אלמא דקדושת הבכור הוא מחמת הא דהתורה עומדת במקום הבעלים), א"כ שפיר יכולין להשוות ספק בכורה לספק נדר ונזירות, דמאחר דלא מעייל איניש נפשי' לספיקא, גם התורה לא הקדישה. וע"ז תי' הגמ' דאעפ"כ אין לדמות קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם. אלא דסיים בקו', דכיון דמספק מסתמא אי"צ להקדישו, ככל ספק ממון דאזלי' לקולא, א"כ אמאי חלה עליו קדושת בכור מספק ואסור בגיזה ועבודה, הרי קדושת בכור שחלה מאליה מן התורה אינו אלא במקום קדושת האדם, ובכה"ג לא יהי' האדם צריך להקדישו, והניח בצ"ע ונאולי יש לחלק, דהיכא דודאי אין האדם מחוייב להקדישו, י"ל דבאמת אין מוקדש גם ע"י שמים. אבל היכא דאולי כלפי שמיא גליא באמת צריך האדם להקדישו, א"כ אולי מספק צריכין לחוש שבשמים הקדישו הבכור, ויש לע' בזה.**

(ב) **הריני נזיר אם יש בכרי הזה וכו' ור' שמעון אוסר- הק' תוס', לר"ש לא הוי נזיר ודאי, אבל במתני' מבואר דחשיב כנדר ודאי, ומשמע אף למלקות. ותי' דבמתני' ודאי נדר, אלא השאלה הוא בלשונו אם הוא לשון איסור או היתר, אבל הכא אי"ז נדר ודאי. והק', דא"כ מה מדמה הא דר"ש למתני', דמתני' ודאי וזהו ספק. ותי' דה"ק, כיון דחזינן דר"ש מחמיר אף מספק, א"כ ודאי במתני' יש לתפוס חומר המשמעות. אבל לכאור' יש להק', דא"כ מהו קו' הגמ' לעיל מהא דספק נזירות להקל, דהא אם יש לחלק בין היכא דודאי נדר והיכא דכל הנדר ספק הוא, א"כ י"ל דרק בסתם נדרים, דודאי הי' כוונתו לנדר, אמרי' דסתם נדרים להחמיר, אבל בספק נזירות, י"ל דמייירי דהי' ספק כעין הא דר"ש, וא"כ י"ל דשפיר מקילין (וע' לעיל דף י"ח שהבאנו קו' כזה מהקר"א על הרא"ש). ותי' האגרות משה (יו"ד ג', ס"ח, א') דאולי יש לפרש דברי תוס' כזה, דכיון דספק נדרים להחמיר, א"כ כיון שהוא יודע שיפרשו דבריו להחמיר, א"כ ממילא הוא מכוין להפירוש שיהי' אסור לו, דיוודע דמפרשים דבריו כן. ואי"ז דומה להא דספק בכרי, שהרי הספק הוא אם יש בכרי זה ק' כור, שהוא ספק דממילא. וא"כ, יוצא דשפיר מדמין ברייתא דהריני נזיר, וכן המשנה דספק נזירות להקל, למתני', דהדין דסתם נדרים להחמיר תלוי בהא דהיכא שהוא ספק דממילא ג"כ הולכין בזה להחמיר, אך אם בספק דממילא היינו מקילין, אה"נ דאין שייך בכה"ג ליזיל לחומרא בנדרים.**

(ג) **על ספיקו לא מצי מגלח- הק' הר"ן ותוס', למה לא מצי מגלח, הרי יכול להביא עולה ושלמים ויעשה תנאי דאם אינו נזיר שיהיו קרבנות נדבה, ואם משום שאינו יכול לעשות כן בהחטאת, הרי החטאת אינה מעכבת הגילוח. ותי' תוס' בתי' השני, דלא מצי מגלח משום דיהי' עובר על איסור הקפת כל הראש, ואינו יכול לעשות כן א"כ הוא ודאי חייב במצות עשה דתגלחת, אבל מספק אסור לעשות כן. והק' המשנה למלך (נזירות ג', י"ח), הרי כבר כ' הרמב"ם (נזירות ח', ה') דאם הביא קרבנותיו ולא גלח, אין התגלחת מעכבת, וא"כ איך כ' תוס' דמשום דאינו יכול לגלח דחמור ספקו מודאי. וכ' המנחת שלמה דאולי תוס' חולק על הרמב"ם זה, וס"ל דגם התגלחת מעכבת. א"נ, י"ל דאפי' אם תגלחת אינו מעכבת דין שתיית יין וטומאה למתים, אבל י"ל דעדיין מעכבת הדין תספורת. עוד הביא המנח"ש מה שהק' המשל"מ על תוס' מנזיר עולם, דשם הרי לא שייך הדין הקפת הראש, ומ"מ א' בגמ' דספיקו חמור מודאו משום שאינו יכול להביא קרבנותיו ולהקל שער. עוד הק', דלפי תי' זו לכאור' יצא דלגבי נשים דין ודאי שלהם חמור מספיקן, שהרי אין לנשים איסור הקפת הראש, וע"ע.**

(ד) **הריני נזיר שמשון מאי- הק' בתוס' בנזיר (יא. ד"ה דהוי), איך שייך לעשות תנאי על נזירות, הרי נזירות הוא מילתא דליתא בשליחות, וקיי"ל דכל מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי. ותי' תוס' דכיון דאחרים יכולים להביא קרבנותיו, א"כ נחשב כאילו כל המעשה יכול להעשות ע"י אחרים, וממילא חשיב אי' בשליחות. וע' בגליון מהרש"א שם בשם תשו' פני משה (ב', ק"כ) דכ' דלפ"ז לא יהי' שייך להתנות על נזירות שמשון, דהא אין בה קרבנות, וא"כ ממילא הוי כולה מילתא דליתא בשליחות, וממילא ליתא בתנאי, וכ"כ המנחת חינוך (שס"ח). אולם ע' בחי' ר' שמואל (ו', י') שכ'**

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

דסברתם אינה מוכרחת, דהא י"ל דהגם שיש דינים חלוקים בין סתם נזירות ובין נזירות שמשון, ביסוד דינו הוי נזירות שמשון כמו כל נזירות. וא"כ, כיון דעיקר נזירות נחשב אי' בשליחות, א"כ גם נזירות שמשון כן, ושפיר אפשר להתנות. וכ' דלכא' דברי האחרונים תמוהים מסוגיין, דהא סוגיא מפורשת היא דשייך להתנות על נזירות שמשון, שהרי עשה תנאי, אם יש מאה כור, אני רוצה להיות נזיר שמשון (ואין לדחות דשאני הכא שהוא תנאי דלשעבר, וי"א דבכה"ג אי"צ משפטי תנאים, דהא כאן הוי ג"כ תנאי על העתיד, שהרי נכלל בתנאו דאם לא ימצא הכרי, ולא יהי' יכול לברר הספק, דאינו רוצה להיות נזיר, וממילא הוי תנאי ג"כ על העתיד), אלמא דגם בנזירות שמשון שייך תנאים, וע"ש מש"כ ליישב דבריהם.

(ה) **ההיא ר"י משום ר"ט היא, וכו' - נח' הראשונים בביאור דברי הגמ' כאן. הר"ן (סוד"ה אין אחד מהן) פי' שאין הגמ' חוזר מהתי' שאמר לעיל, דהחילוק בין נדרים לנזירות הוא דבנזירות לא מחית איניש נפשי' לספיקא משום דספיקו חמור טפי מודאו. רק הגמ' בא ליישב הקו' מהברייתא אחרונה דנזיר שמשון, והיינו לומר דתנא דברייתא זו ר' טרפון היא, וא"כ הטעם דאינו נזיר הוא משום דחסר בהפלאה, ולא משום דלא מחית איניש נפשי' לספיקא. אבל הרא"ש פי' דעכשיו יכולין לומר דר' יהודה ס"ל דשפיר מחית איניש נפשי' לספיקא, וכל מה דס"ל לר' יהודה בכל הברייתות דאינו נזיר, היינו משום דמחוסר בהפלאה. **ותמה על זה החזון איש** (אה"ע קל"ז, ז') דא"כ הדרה קו' הגמ' לדוכתי', דנמצא דלענין הא דמחית איניש נפשי' לספיקא אין שום חולק על ר"ש, וא"כ למה אמרי' דספק נזירות להקל. וצידד לומר דגם משנה זו דספק נזירות להקל הוא משום דמחוסר הפלאה, אלא דתמה ע"ז, דא"כ הוי משנה שם בפסיקתא דטהרות, דמסתמא הלכתא כוותי', דס"ל דנזירות צריך הפלאה, אבל יש כמה משניות לענין נדרים ונזירות דמבואר דשייך תנאים (והנה גם בנדרים שייך ענין של הפלאה לפי ר' טרפון, כדאי' לקמן בכא.), וא"כ נמצא דכולם שלא אליבא דהלכתא. וכ' לדחות דאולי גם הרא"ש מודה דר' אשי מודה ליסוד לתי' הגמ' דלעיל, דהחילוק בין נדרים ונזירות הוא אם מחית איניש נפשי' לספיקא או לא, ובנזירות חמור ספיקו מודאו, אלא דס"ל דמ"מ עדיף לאוקים הברייתא דכרי כר' טרפון, ומשום דהברייתא סתמא נשנית, ומשמע אפי' נזירות שמשון.**

(ו) **אמר אביי סיפא ראבר"צ היא - כ' החתם סופר** דלמסקנת הגמ' יש ג' שיטות בהנדון אם מחית איניש נפשי' לספיקא או לא. (א) שי' ר' שמעון, דס"ל דמחית איניש נפשי' לספיקא אפי' היכא דספיקו חמור יותר מודאו. (ב) שי' ר' יהודה, דהיכא שאין ספיקו חמור מודאו מחית איניש נפשי' לספיקא, אבל היכא דספיקו חמור יותר מודאו לא מחית נפשי' לספיקא. (ג) שי' ר"א בר"צ, דאפי' היכא דאין ספיקו חמור יותר מודאו, לא מחית איניש נפשי' לספיקא.